

DOMÁCNOST V HOSPODÁŘSKÉ KRIZI

Vstupujeme do nelehké doby, která nemá obdobu pro několik předchozích generací. Krize covidová poškodila zejména ekonomiku státu, a velký počet podniků a živnostníků. Zpřehráni dodavatelských řetězců mnohonásobně zvedlo ceny některých produktů a komodit, což například podstatně zdražilo stavební výrobu. Jinde nedostatek dílů továrny úplně zastavil. Několik dodavatelů energií z důvodu růstu jejich cen na trzích (a jejich riskantního přístupu) zkrachovalo a nechaly milion klientů ve velmi nevýhodném režimu dodavatele poslední instance. Populistická řešení realizovaná předchozí Babišovou vládou se stala vnitřní příčinou dalšího obrovského vzrůstu inflace. K tomu se přidaly ještě vnější inflační tlaky, zejména jako důsledek války na Ukrajině. Nejenže znovu podstatně zdražily energie, ale stala se nejistá i jejich dostupnost. Konzervativní řešení ČNB v boji s inflací zásadně prodražuje úvěry a v případě refinancování hypoték se blíží i ke čtyřnásobnému navýšení nákladů během jediného roku. Popsané události neplánovaně zatěžují rozpočty na všech možných úrovních a odčerpávají z nich rezervy. Další problémy mohou dále vznikat a ve spirále se řetězit. Ekonomická situace na úrovni státu, podniků i domácností je tak mimořádně nepříznivá. Nechci se tu ale zabývat příčinami problémů a jejich řešením na úrovni státu. Chci stručně popsat, jak k této složité situaci přistupuji já osobně a případně Vás inspirovat k zamyšlení nad Vaším přístupem, abyste nadcházející problémy zvládli co nejlépe. Text je určen zejména pro běžnou domácnost, která se měla donedávna víceméně dobře. Lidé, kteří na tom byli hůř, mohou mít u některých bodů omezené možnosti řešení. Jejich principy nicméně zůstávají.

1 Za nejdůležitější považuji **udržet si likviditu**, tedy mít finanční rezervy v podobě peněz včetně těch na účtech u seriózních bank (najdou se i jiné možnosti, ale těmi zde nechci text zesložitovat). Nárůst cen energií, potravin, nákladů na bydlení a speciálně hypoték už zatěžuje a bude ještě více zatěžovat rozpočty domácností. U mnohých z nich bude vznikat neschopnost tyto závazky hradit. Je i větší pravděpodobnost nenadálých událostí jako jsou výpadky příjmů. Potřeba rezerv je tedy mnohem vyšší, než tomu bylo v klidných časech. Ano, obrovská inflace hodnotu peněz skutečně snižuje, ale i přestože něco ukrojí, stále nás mohou tyto rezervy zachránit před finanční katastrofou. Osobně mám skromný požadavek, aby volné prostředky byly úročeny alespoň sazbu, za jakou mám hypotéku, což dnes nabízí i mnohé spořicí účty.

2 Poslední dekáda byla skvělá, většinu lidí rostly reálné příjmy, měli jsme se dobře. Mohli jsme si užívat života. Pro pracující nejspíš nikdy nebylo lépe. Nyní se situace velmi rychle mění a je třeba se tomu přizpůsobit. Součástí toho by mělo být **aktivní snižování výdajů**. Není to vůbec jednoduché, vlastně je nutné smířit se s tím, že výdaje domácností budou nejspíš i tak vyšší. Přesto považuji za nutné výdaje mít pod kontrolou a pokud to jde, redukovat je. Ekonomický výhled v naší zemi je vážný a zodpovědnou reakcí je reagovat zodpovědně. Není žádná ostuda si dočasně snížit životní standard. První na řadě, kde lze šetřit, může být móda, speciální potraviny, zahraniční dovolené, zábava, spotřební zboží atd.

3 Doporučuji si **udržovat přehled o výdajích domácnosti**, případně i dlouhodobý výhled příjmů a výdajů (tzv. „cash flow“). Díky velmi jednoduchým podkladům, které používám pro naši rodinu, mám detailní znalost výdajů a aktualizovaný vývoj financí i rezerv, který mi dlouho předem indikuje případný blížící se problém v likviditě.

4 Právě v této době je ta správná chvíle konečně **vyřešit všechny kostlivce**, co vám leží ve skříni. Platíte stále pojištění, které k ničemu není? Nedokončili jste otravné jednání s úřadem? Neměli jste náhodou předsevzetí přestat kouřit? Teď je ta správná chvíle to dotáhnout. Je více než dříve možné, že budeme muset řešit krizové situace, a to se s čistým stolem, čistou hlavou a s méně výdajů dělá mnohem lépe. A patří sem určitě i nevyřešené vztahy v rodině apod.

5 Osobně jsem velmi kritický ke všem možným finančním produktům a lákadlům k „investování“ a mnohé z nich považuji za bubliny. Současné pády na trzích mi dávají za pravdu. Nyní je čas **být k investicím ještě více obezřetný**. Rozhodně nedoporučuji vkládat své finanční rezervy ze strachu před inflací do spekulativních investic. Investice laika je ziskem pro ty, co jsou informovaní, a v této oblasti lze narazit i na podvodníky. I kdyby se snad takové investice mohly ukázat jako ziskové, tak jistotu dostatečných rezerv a překrání nejhoršího považuji za důležitější, než nějakou nadějí na snadné zbohatnutí. Zdá se, že jsme konečně i v vrcholu realitní bubliny, tedy to pravděpodobně platí i pro oblast nemovitostí.

6 Předchozí prosperující období nám umožňovalo méně pracovat a mít přesto slušné příjmy. I když je zatím nezaměstnanost nízká, obávám se, že ekonomické problémy zasáhnou firmy a ty budou více propouštět. Zamyslete se, jak je Vaše současné zaměstnání stabilní, jak je vaše firma citlivá na dopady krize a jestli nemáte potenciál najít si třeba ještě něco dalšího nezávislého, jak se říká „bokem“. Já sám jsem většinu svého života měl zároveň několik zaměstnání a na sobě nezávislých zdrojů příjmů. I nyní se aktivně snažím **strukturu zaměstnání a příjmů diverzifikovat**. Je to jednak bezpečnější z důvodu vyššího rizika, že nějaký z příjmů vypadne, a samozřejmě více příjmů je dobrých pro zvýšení Vašich rezerv.

7 Obávám se, že mnoho domácností bude nově bojovat s dluhy. S růstem ceny peněz z důvodu inflace budou růst i náklady na úroky, tedy i všechny půjčky budou výrazně dražší. Bude tak i větší tlak na jejich splacení. **Nesměte se dostat do spirály zadlužení!** Pokud jste na jejím začátku, situaci aktivně řešte, obraťte se na odborníky, neprohluďte chybňá rozhodnutí. Pasivita vždy vede k mnohem horším dopadům, které pak nemají dobrá řešení.

8 Udržet finanční zdraví domácnosti se může zdát těžké, ale s rozumným přístupem, disciplínou a obezřetností ho lze většinou úspěšně zajistit. **Zdraví fyzické**, případně duševní je mnohem komplexnější a křehčí. Věnujte mu proto dostatečný zájem, pečte a prevenci. Když se k finančním problémům přidají i problémy zdravotní, je hledání řešení mnohem těžší.

9 Dostáváme se do hospodářské krize. Považuji za moudré **smířit se s tím, že po určité době nám bude hůř**. Smířme se s tím, že výdaje budou vyšší, možná i příjmy budou nižší, budeme si toho moci dovolit méně, budeme muset šetřit atd. Považuji za lepší se na tuto situaci předem finančně a psychicky připravit a co nejbezpečněji jí proplout. Není to konec světa, je to dočasný stav, který je v cyklické ekonomice běžný. Až se vnější situace opět zlepší, tak selepší i hospodaření státu a domácností, krizí bezpečně proplujeme a bude následovat další období prosperity.

10 Říká se, že „*uprostřed každého problému je příležitost*“. Pokud budete k současné složité situaci přistupovat aktivně a iniciativně, nejen že ji zvládnete vyřešit, ale může podpořit Váš zdravý přístup k financím i dlouhodobě. **Může Vás to dlouhodobě posílit** a přivést ke změnám, které jste dlouho odkládali nebo je prostě nechťeli. „*Myslete pozitivně*.“ Zní to jako hraběcí rada, ale s pozitivním, aktivním a rozvážným přístupem můžete skutečně vyjít ze současných hrozeb dobře. A to Vám ze srdce přeji.

DESET OSOBNÍCH DOPORUČENÍ, JAK BEZPEČNĚJI PROPLOUT HOSPODÁŘSKOU KRIZÍ

1. UDRŽET SI LIKVIDITU
2. SNIŽOVAT VÝDAJE
3. MÍT PŘEHLED O FINANCÍCH
4. VYŘEŠIT KOSTLIVCE VE SKŘÍNĚ
5. BÝT OBEZŘETNÝ K INVESTOVÁNÍ
6. DIVERZIFIKOVAT PŘÍJMY
7. UBRÁNIT SE PŘEDLUŽENÍ
8. PEČOVAT O SVÉ ZDRAVÍ
9. SMÍŘIT SE S KRIZÍ
10. VYJÍT Z KRIZE POSÍLEN

Ing. Antonino Milicia, Ph.D., MBA
Červen 2022

ZODPOVĚDNOST A ODVAHA DĚLAT TĚŽKÁ ROZHODNUTÍ